

Aan het college van burgemeester en wethouders en de
gemeentesecretaris van de gemeente Heerenveen
Postbus 15000
8440 GA HEERENVEEN

Onderwerp

Managementletter 2022

Behandeld door

A.M.O. van Bolhuis MSc
088 288 3766

Datum

16 januari 2023

Ons kenmerk

2301234BED/EB

Geacht college,

Wij hebben conform onze opdrachtbevestiging d.d. 24 oktober 2022, als onderdeel van de controle van de jaarrekeningen 2022 van de gemeente Heerenveen de interim-controle uitgevoerd.

Deze controle is primair gericht op de analyse en evaluatie van de interne-beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne beheersing, voor zover deze relevant zijn voor de jaarrekeningcontrole 2022. Tevens heeft de interim-controle als doel om de aandachtspunten voor de jaarrekening 2022 te signaleren en onder uw aandacht te brengen. In voorliggende managementletter zijn onze bevindingen en aanbevelingen ter zake opgenomen.

De bevindingen en aanbevelingen kunnen worden gelezen als constructieve aanwijzingen voor het college als onderdeel van het continue proces van verder verbeteren van de beheersing van de bedrijfsvoering en de kwaliteit van de jaarrekening.

De gesprekken en werkzaamheden in het kader van de interim-controle hebben opnieuw in een hybride vorm plaatsgevonden, waarbij wij deels ter plaatse en deels digitaal hebben samengewerkt. Deze wijze van samenwerken bevalt wederzijds uitstekend en door de tijdig gemaakte afspraken over en weer inzake aanwezigheid, beschikbaarheid en op te leveren stukken is de interim-controle binnen de afgesproken planning uitgevoerd en afgerond. Wij spreken onze waardering uit aan de organisatie voor de inspanningen om dit mogelijk te maken en bedanken de betrokken medewerkers voor de constructieve medewerking die ons gedurende de uitvoering van onze interim-controle is verleend.

Met vriendelijke groet,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: C.V. Loeff RA

Inhoudsopgave

Contact
De volgende personen beantwoorden graag uw vragen over deze managementletter:

Cindy Loeff RA
Partner
Deloitte Accountants B.V.
Tel: 06 5338 8254
cloeff@deloitte.nl

Alexander van Bolhuis MSc
Manager
Deloitte Accountants B.V.
Tel: 06 5359 8711
avanbolhuis@deloitte.nl

Nynke Frankena MSc
Junior Manager
Deloitte Accountants B.V.
Tel: 06 8241 8504
nfrankena@deloitte.nl

<u>Managementsamenvatting Bestuurlijk relevante bevindingen en aanbevelingen interim-controle</u>	4
• Overall beeld Algemene indruk van de interne beheersing en uw organisatie	5
• Interne beheersing Overall beeld	6
• Interne beheersing Tussentijdse informatievoorziening	6
• Interne beheersing Betrouwbaarheid en continuïteit geautomatiseerde gegevensverwerking	6
• Interne beheersing Toepassing Notitie lokale heffingen	7
• Interne beheersing Actualisatie beheerplan onderhoud gemeentelijke gebouwen	7
• Interne beheersing Verlofsparen (wel of geen voorziening te vormen)	8
• Interne beheersing Rechtmatigheidsverantwoording	9
• Interne beheersing Europese aanbestedingen	10
• Interne beheersing Omgevingswet	11
• Interne beheersing Grondexploitatie	11
• Interne beheersing Fraude	12
• Interne beheersing Overige aandachtspunten voor de jaarrekening 2022	14
 <u>Bijlagen</u>	
A Bevindingen interim-controle 2022	16
B Bevindingen zonder opvolging	28
C Bevindingen vanuit IT	30
D Reikwijdte van onze controle	37
E Groeiende urgentie van een duurzame bedrijfsvoering	38

Managementsamenvatting

Bestuurlijk relevante bevindingen
en aanbevelingen interim-controle

Managementsamenvatting |

In deze managementsamenvatting geven wij u aan de hand van de belangrijkste speerpunten vanuit de controle over boekjaar 2022 inzicht in de (ontwikkeling van de) interne beheersing van de gemeente Heerenveen voor zover relevant voor de jaarrekeningcontrole 2022. Wij hebben gekozen voor een uitgebreide managementsamenvatting die de essentie van onze bevindingen bevat, zodat deze zelfstandig leesbaar is en geschikt is om te delen met de gemeenteraad. In bijlage A ('Bevindingen interim-controle 2022') hebben wij de bevindingen voor het college en de ambtelijke organisatie meer in detail toegelicht. Verder hebben wij in bijlage B ('Bevindingen zonder opvolging') bevindingen opgenomen welke conform eerdere jaren niet worden opgevolgd. In bijlage C ('bevindingen vanuit IT') zijn de bevindingen opgenomen die toezien op de uitgevoerde IT werkzaamheden. Tot slot hebben wij de reikwijdte van de controle in bijlage D opgenomen.

Onderwerp	Boodschap
Overall beeld Algemene indruk van de interne beheersing en uw organisatie	Overall beeld interim-controle 2022 Algemene indruk van de interne beheersing en uw organisatie In toenemende mate komt de gemeente voor uitdagingen te staan die elkaar in rap tempo opvolgen. Hierbij kunt u onder andere denken aan de opvangproblematiek, een woningbouwopgave, klimaattransitie en een mobiliteitsopgave. Dit alles in een tijd waarin kosten flink toenemen en steeds meer inwoners moeite hebben met het betalen van de (energie)rekeningen. Deze uitdagingen vragen veel van het college en de ambtelijke organisatie en maken ook dat prioritering van ambities in toenemende mate van belang is. Het is fijn met elkaar te constateren dat de gemeente Heerenveen deze uitdagingen aan kan gaan met een interne beheersing die voor de meeste onderdelen op orde is. Wij hebben gedurende de interim-controle vastgesteld dat de gemeente Heerenveen diverse projecten onderhanden heeft om tot een verbeterde interne beheersing te komen. Zo zijn voor de processen inzake de subsidieverstrekingen, de toewijzing van uitkeringen en de toekenning van zorg en/of voorzieningen bij de WMO en Jeugdzorg initiatieven gestart om de kwaliteitsbeheersing te verbeteren. De focus ligt hierbij op het verrichten van diverse toetsingen om tot een rechtmatige verstrekking te komen. Wij zien dit als een positieve ontwikkeling die uiteindelijk, indien geïmplementeerd, zal zorgen voor een hogere kwaliteit van de interne beheersing. Wij merken hierbij op, net als in voorgaande jaren, dat een zichtbare inhoudelijke toetsing op de toewijzing van uitkeringen en de toekenning van zorg en/of voorzieningen bij de WMO en Jeugdzorg tot op heden niet is geïmplementeerd. De afgelopen jaren heeft de gemeente aangegeven de opvolging als prioriteit te bestempelen en de inhoudelijke toetsing te implementeren. Gezien wij deze bevindingen al meerdere jaren rapporteren, vragen wij de gemeente prioriteit te geven aan de opvolging van deze bevindingen in 2023. De gemeente heeft aangegeven dat realisatie van voorgaande in het eerste kwartaal van 2023 gaat plaatsvinden.

Managementsamenvatting |

Onderwerp	Boodschap
Interne beheersing Overall beeld	Bij de interim-controle 2022 hebben wij de interne beheersing onderzocht van de voor de jaarrekening relevante processen. Overall is de interne beheersing – vanuit de opdracht voor de jaarrekeningcontrole gezien – van voldoende niveau en zijn een beperkt aantal significante tekortkomingen (bijvoorbeeld rondom (handmatige) memoriaalboekingen geconstateerd. Voor enkele processen, zoals het sociaal domein, merken wij op dat enkele jaren dezelfde aanbevelingen zijn gerapporteerd. Hoewel het opvolgen van deze bevindingen leidt tot een verbeterde interne beheersing kan het een keuze zijn om bepaalde (bedrijfs-) risico's te accepteren. Wanneer dit het geval is adviseren wij deze keuzes expliciet te maken zodat betreffende aandachtspunten tot afwikkeling leiden. De processen die wij bij de interim-controle hebben onderzocht, zijn: • Financiële verslaggeving en administratievoering • Grondexploitatie • Inkopen (inclusief aanbestedingen) en betalingsverkeer • Belastingen • Salarissen • Sociaal domein en uitkeringen sociale zaken • Subsidieverstrekingen
Interne beheersing Tussentijdse informatievoorziening	De gemeente Heerenveen maakt gebruik van 'verzamelbesluiten' om de themabegroting, reserves/voorzieningen en investeringskredieten gedurende het boekjaar bij te stellen. Als onderdeel van het verbetertraject van de P&C cyclus heeft de gemeente aangegeven stappen te zetten om de interne informatievoorziening te verbeteren. Een onderdeel hiervan betreft het stellen van specifieke doelen binnen de gemeentelijke begroting en hieromtrent te rapporteren middels een voor- en najaarsnota. Dit zal naar ons idee bijdragen aan de noodzaak om de tussentijdse verantwoording en informatievoorziening richting de gemeenteraad te professionaliseren.
Interne beheersing Betrouwbaarheid en continuïteit geautomatiseerde gegevensverwerking	Als onderdeel van onze jaarrekeningcontrole verkrijgen wij inzicht in de IT-omgeving, risico's en (significante) tekortkomingen. Ook verkrijgen wij inzicht in de opvolging van IT-bevindingen van vorig boekjaar. Onze observaties hebben wij opgenomen in Bijlage C.

Managementsamenvatting |

Onderwerp	Boodschap
Interne beheersing Toepassing Notitie lokale heffingen	In april 2021 is door Commissie BBV de ‘Notitie Lokale heffingen (belastingen, heffingen en rechten)’ uitgebracht. In deze notitie zijn nadere richtlijnen opgenomen omtrent de lokale heffingen en bijbehorende voorzieningen en reserves. Er wordt specifiek ingegaan op de transparantie van de tariefsopbouw en de aansluiting met de begroting (o.a. aanwending voorzieningen). Op grond van art. 44 BBV kan voor wat betreft riolering onderscheid worden gemaakt in een voorziening voor toekomstige uitgaven (‘sparen’) en een voorziening voor egaliseren van opbrengsten. In de jaarrekening 2021 heeft uw gemeente de voorziening riolering volledig gepresenteerd als voorziening voor toekomstige vervangingsinvesteringen (art 44 lid 1d). In het accountantsverslag van voorgaand jaar hebben wij u dan ook het advies meegegeven om in dit begrotingsjaar expliciet aandacht te besteden aan de richtlijnen van de notitie lokale heffingen om een adequate onderbouwing en rubricering van de voorziening riolering te waarborgen. Hierbij dient een splitsing aangebracht te worden in het spaarcomponent en het egalisatiecomponent. De gemeente heeft conform het watertakenplan 2021-2024, en de daar opgenomen opbouw van het tarief conform de notitie lokale heffingen, een uitsplitsing binnen de voorzieningen in de begroting over boekjaar 2023 verantwoord. Hiermee wordt door de gemeente inzicht gegeven in het spaar- en egalisatiecomponent van het onderliggende tarief. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole zullen wij de gehanteerde uitgangspunten van de voorziening inhoudelijk beoordelen en een terugkoppeling geven in het accountantsverslag.
Interne beheersing Actualisatie beheerplan onderhoud gemeentelijke gebouwen	Het BBV biedt de mogelijkheid tot het vormen van een egalisatievoorziening voor onderhoudslasten (art 44 lid 1c). Eén van de voorwaarden voor het vormen en in stand houden van de voorziening is dat er een actueel (maximaal vijf jaar oud) meerjaren onderhoudsplan ten grondslag ligt aan de voorziening. In het accountantsverslag van voorgaand jaar hebben wij u het advies meegegeven om bij de actualisatie van het beheerplan rekening te houden met een drietal punten. De betreffende punten hebben betrekking op de procentuele prijsstijging welke is toegepast in het beheerplan, het opnemen van jaarlijkse terugkerende kosten en onttrekkingen inzake de niet- compensabele BTW. Uw gemeente heeft aangegeven dat in boekjaar 2022 het beheerplan 2023-2027 door gemeente is geactualiseerd waarin rekening is gehouden met de voorgaande punten, het geactualiseerde beheerplan wordt in december ter vaststelling bij de gemeenteraad aangeboden. Wij hebben met uw gemeente afgesproken in januari de uitgangspunten van de egalisatievoorziening door te nemen. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole zullen wij de gehanteerde uitgangspunten van de voorziening inhoudelijk beoordelen en een terugkoppeling geven in het accountantsverslag.

Managementsamenvatting |

Onderwerp

Interne beheersing | Verlofsparen (wel of geen voorziening te vormen)

Boodschap

Met de invoering van de cao gemeenten 2021-2022 kunnen medewerkers vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Het verlofsparen kan leiden tot verlofstuwmeren die medewerkers bijvoorbeeld inzetten voor een sabbatical of om eerder met pensioen te gaan, en roept daarmee een tweetal vraagstukken op:

- Voor de continuïteit van de bedrijfsvoering is het belangrijk dat de gemeente in beeld brengt en houdt wie aan verlofsparen doet c.q. gaat doen en wanneer de medewerkers verwachten deze uren op te nemen. Met dit inzicht kan de gemeente tijdig anticiperen op bijvoorbeeld langdurige afwezigheid bij een sabbatical of vertrek van medewerkers door vervroegd pensioen.
- Voor de financiering van de verplichting uit hoofde van gespaarde verlofuren is het de vraag of de gemeente ter zake een voorziening moet vormen. Aangezien bij verlofsparen waarschijnlijk sprake is van arbeidskostengerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook onvoorspelbare afbouw kennen, lijkt het erop dat de gemeente hiervoor een voorziening dient te vormen (voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen met een jaarlijks vergelijkbaar volume geldt vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (hierna BBV) een verbod op het vormen van een voorziening).

De organisatie brengt momenteel - voor zover dit nu al kan - de mogelijke financiële gevolgen in beeld. Hierbij zijn diverse uitvoeringsvraagstukken ontstaan, zoals met welk uurtarief de gemeente moet rekenen en in hoeverre de gemeente rekening moet houden met het verwachte moment van opname van de gespaarde verlofuren. Vanuit landelijke initiatieven zijn reeds vragen voorgelegd aan de commissie BBV, waarbij de gemeente zich wil aansluiten. Zodra de commissie BBV de vragen heeft beantwoord, kan de organisatie de hoogte van de voorziening bepalen en de gemeenteraad en het bestuur hierover informeren (inclusief voorstel voor dekking van de te vormen voorziening).

Omtrent een actuele weergave van de stand van het bovenwettelijke verlof wordt door de gemeente op dit moment bepaald wat de stand van het bovenwettelijke verlof betreft. De gemeente heeft op dit moment diverse acties lopen om deze weergave te verkrijgen. Wij willen benadrukken dat uw gemeente, zowel de te hanteren uitgangspunten als een weergave van het actuele bovenwettelijke verlof, voor het opstellen van de jaarrekening inzichtelijk dient te hebben om de voorziening in de jaarrekening op een juiste wijze te bepalen.

Managementsamenvatting |

Onderwerp

Interne beheersing | Rechtmatigheids- verantwoording

Boodschap

Op 27 september 2022 heeft de eerste kamer de Wet versterking decentrale rekenkamers vastgesteld. Een onderdeel van deze wet vormt de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Met ingang van 2023 zal niet langer de accountant een oordeel geven over het al dan niet rechtmatig handelen door het college, maar zal het college hierover zelf verantwoording afleggen in de jaarrekening. Dit betreft de rechtmatigheidsverantwoording. Wij zullen vanaf boekjaar 2023 als uw accountant de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening toetsen zoals wij ook andere toelichtingen in de jaarrekening toetsen.

Verantwoordelijkheid van de gemeenteraad

Een belangrijk element binnen de rechtmatigheidsverantwoording betreft de verantwoordingsgrens. De verantwoordingsgrens is de grens waarboven het college de afwijkingen rapporteert in de rechtmatigheidsverantwoording. Deze verantwoordingsgrens moet liggen tussen de 0% en 3% van uw lasten. Uw raad zal op korte termijn de verantwoordingsgrens bepalen. Ons advies hierbij is om een grens van 1% van de lasten te hanteren. Aangezien de verantwoordingsgrens geen impact heeft op de diepgang van de door de accountant uitgevoerde werkzaamheden, zorgt het hanteren van een verantwoordingsgrens welke gelijk is aan de materialiteit voor de jaarrekeningcontrole voor een eenduidig beeld bij de beoordeling van afwijkingen.

De raad kan naast de verantwoordingsgrens een rapporteringsgrens meegeven aan het college waarboven een nadere uiteenzetting in de paragraaf bedrijfsvoering wordt verwacht. Daarbij kan de raad afspreken dat het college rapporteert over de wijze waarop zij opvolging gaan geven aan de gerapporteerde afwijkingen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Voor de controle van het boekjaar 2023 is het verder van belang dat de van toepassing zijnde kaders tijdig door de raad worden vastgesteld. Een belangrijke wijziging treedt op in het controleprotocol. In het controleprotocol zijn de kaders voor toetsing door de accountant opgenomen. Doordat het college gaat rapporteren over de rechtmatigheid en de accountant de toetsing van de rechtmatigheid zal doen aan de hand van de rechtmatigheidsverantwoording zal dit leiden tot een aanpassing. Verder kan aan de financiële verordening de verantwoordingsgrens worden toegevoegd. Dit is echter geen verplichting. Het controleprotocol dient wel te worden aangepast op de veranderende verantwoordelijkheden rondom de getrouwheid en rechtmatigheid.

Verantwoordelijkheid van het college

Het college voert het met de gemeenteraad overeengekomen beleid uit binnen de door de gemeenteraad vastgestelde kaders. Het college is met ingang van 2023 verantwoordelijk voor:

- Het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (hierna BBV). Daarin is begrepen de zogenaamde rechtmatigheidsverantwoording, die een getrouw beeld geeft van de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening opgenomen lasten, baten en balansmutaties.
- Een zodanig systeem van interne beheersing, inclusief het operationaliseren van het normenkader naar een rechtmatigheidstoetsingskader, dat noodzakelijk is om het opmaken van de jaarrekening inclusief de rechtmatigheidsverantwoording mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

De verantwoordelijkheid van het college voor het opstellen van een betrouwbare rechtmatigheidsverantwoording brengt met zich mee dat het college moet zorgdragen dat de gemeentelijke administratie adequate onderbouwing bevat voor de beweringen in de rechtmatigheidsverantwoording. In dat kader dient het college te borgen dat (rechtmatigheids)bevindingen (centraal) worden geregistreerd. Op basis van deze registratie heeft het college inzicht in de ontwikkeling van de onrechtmatigheden (gedurende het jaar en over jaargrenzen heen), kan corrigerend worden opgetreden om onrechtmatigheden te voorkomen en waar mogelijk te (tijdig) herstellen.

Managementsamenvatting |

Onderwerp	Boodschap
Interne beheersing Rechtmatigheids- verantwoording (vervolg)	Verantwoordelijkheid van het college (vervolg) Het college is verantwoordelijk voor het vormgeven een zodanige interne beheersing dat te allen tijde rechtmatig wordt gehandeld. Dit kan middels interne beheersing in de lijnorganisatie (zoals voldoende controle technische functiescheiding, formats voor beschikkingen, toetsingsrapportages, etc.), werkzaamheden door ondersteunende afdelingen (planning & control) en eventuele overige verbijzonderde interne controles. Waar staan de organisaties nu? In eerdere jaren is reeds door uw gemeente een intern controleplan vormgegeven op basis waarvan een zodanige interne beheersing is vormgegeven dat het college in staat stelt verantwoording af te leggen middels de rechtmatigheidsverantwoording. Wij concluderen dat de organisatie de juiste eerste stappen heeft gezet voor de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording, wij blijven met de gemeente in gesprek omtrent de vormgeving en implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording. Daarnaast vragen wij aandacht voor het actualiseren van de verordeningen en het bepalen en vaststellen van de verantwoordingsgrens zoals hierboven genoemd. Ambtelijk zijn hier reeds voorbereidingen voor getroffen om tijdig college en raad hierover te laten besluiten.
Interne beheersing Europese aanbestedingen	De naleving van Europese aanbestedingsregels is voor veel organisaties complexe materie. Als gevolg van complexe regelgeving en het aantal betrokkenen bij het inkoopproces, is het mogelijk dat een verkeerde (niet Europese) aanbestedingsprocedure worden gekozen. Ten tijde van de interim-controle hebben wij gesprekken gevoerd met de ambtelijke organisatie omtrent de naleving van de Europese aanbestedingsregels. Hier is ter sprake gekomen dat de gemeente een rechtmatigheidsafwijking heeft geconstateerd omtrent een verrichte inkoop. Hiervoor geldt dat de gemeente als reactie op de door ons gestelde vragen tijdens de jaarrekeningcontroles 2021 uiteindelijk nader onderzoek heeft verricht en haar initiële standpunt hieromtrent heeft herzien. De afwijking komt tot stand door een samenloop van dienstverlening, waarbij ten tijden van het aangaan van de overeenkomst onterecht is uitgegaan van een technische verworvenheid van de betreffende IT applicatie. Wij hebben vooralsnog begrepen dat de gemeente maatregelen heeft getroffen naar aanleiding van voorgenoemde constatering, waaronder het bespreken met de verantwoordelijk budgethouder. Daarnaast hebben wij begrepen dat de wethouder financiën reeds is geïnformeerd omtrent de geconstateerde rechtmatigheidsafwijking. Wij voeren in de komende periode diverse werkzaamheden uit rondom deze mogelijke rechtmatigheidsafwijking. De uitkomsten zullen wij dan ook rapporteren in het accountantsverslag. Wij vragen blijvend uw aandacht voor het verder verbeteren van de preventieve beheersmaatregelen omtrent de naleving van de Europese aanbestedingsregels. Hierbij kunt u de spendanalyse verbeteren door de analyse te verrichten op basis van bankrekeningnummer van de crediteuren, het voorgaande hebben wij reeds opgenomen in het accountantsverslag van boekjaar 2021 opgenomen en besproken met uw organisatie. Hiermee wordt het risico beperkt dat onterecht bestedingen niet cumulatief worden geëvalueerd indien een crediteur op meerdere manieren (bijvoorbeeld referenties, tenaamstelling) is opgenomen binnen de financiële administratie.

Managementsamenvatting |

Onderwerp	Boodschap
Interne beheersing Omgevingswet	De omgevingswet gaat in op 1 juli 2023. Het doel van de omgevingswet is de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Wij hebben gesprekken gevoerd over de implementatie van de omgevingswet binnen uw organisatie. Hieruit maken wij op dat er op dit moment beperkt uitdagingen zijn gesignaleerd en uw organisatie op koers is om tijdig voorbereid te zijn voor de ingang van de wet. De uitdagingen liggen met name in de ontwikkeling van het landelijke DSO systeem en de aansluiting vanuit de gemeente hierop. Het testen van het systeem in de testomgeving is daarnaast een punt welke aandacht behoeft in de komende periode. De interne processen worden herschreven en de betrokken medewerkers hebben de mogelijkheid om trainingen te volgen. Tot slot is er voldoende capaciteit onder het personeel voor de implementatie voor 1 juli 2023. Ten aanzien van de uitvoering na 1 juli 2023 heeft de gemeente aangegeven voor het toekennen van voldoende structurele middelen afhankelijk te zijn van de Rijksbijdrage, de omvang hiervan is op dit moment nog onbekend.
Interne beheersing Grondexploitatie	Het opstel- en controleproces van de grondexploitatie hebben wij ten tijde van de interim-controle besproken met de betrokkenen functionarissen. Wij benoemen hier de belangrijkste zaken: • De lopende exploitaties worden per jaareinde door de planeconomen herzien rondom de nominale inschatting van de kosten, waarbij gebruik wordt gemaakt van marktconforme prijzen (IBOR ramingen, eenheidsprijzen van Bouwkostenkompas, civieltechnische prijzenboek van Metafoor ruimtelijke ordening) en recente uitkomsten van (Europese) aanbestedingen. Hiermee zijn de exploitaties per 01-01-2023 een reële basis voor de waardering van de grondexploitaties. Voor de toekomstige kostenstijging zullen de gemeenten aansluiten met externe bronnen. • Vanwege de onzekerheid van de huidige prijsontwikkelingen heeft uw gemeente aangegeven de volgende zaken in acht te nemen met betrekking tot het schattingsproces ten aanzien van de actuele prijsontwikkelingen: - in de jaarrekening wordt adequaat toelicht waarom welke percentages zijn gekozen en wat de financiële impact is/kan zijn als de werkelijke kostenstijging in de komende jaren hiervan (sterk) afwijkt; - ter onderbouwing van de genoemde financiële impact gaat uw gemeente ten behoeve van de jaarrekening enkele (extra) scenario's op dit aspect doorrekenen. Een dergelijke sensitiviteitsanalyse maakt inzichtelijk hoe gevoelig de individuele projecten en de totale grondexploitatie zijn voor afwijkingen in de toekomstige kostenontwikkeling; - het kan zijn dat in de komende periode - zelfs nog in 2023, bij/na het opmaken maar voor het vaststellen van de jaarrekening - nog informatie of inzichten beschikbaar komen, waardoor de huidige inschatting van de opbrengsten en kosten nog aanpassing vergt. Wij adviseren daarom volledigheidshalve de ontwikkelingen nauwgezet te blijven volgen en hiermee waar nodig rekening te houden in de definitieve berekeningen en onderbouwingen ten behoeve van de jaarrekening 2022. • Over onze bevindingen inzake de beheersing en waardering van de grondexploitatie rapporteren wij in het accountantsverslag bij de jaarrekening 2022. • Voorgaand jaar heeft de gemeente een nieuwe grondexploitatie in exploitatie genomen, namelijk Klaverblad Noordoost. In het accountantsverslag van boekjaar 2021 hebben wij u gevraagd om de interesse voor Klaverblad Noordoost in kaart te brengen en te monitoren. De gemeente heeft aangegeven dat vanwege het Didam arrest nog geen (optie)overeenkomsten zijn afgesloten en interesse nog niet in kaart is gebracht, gezien de selectiecriteria eerst bepaald dienen te worden. Uit de initieel uitgevoerde onderzoeken rondom de planning en programmering blijkt dat er voldoende vraag is naar de gronden, waarbij de gemeente geen indicaties heeft dat omstandigheden zijn gewijzigd. Het voorgaande blijkt eveneens uit de verkoopervaringen dit jaar van gronden in de omgeving. • Ten tijden van de begroting 2023 heeft er een tussentijdse evaluatie plaatsgevonden inzake de actualisatie van de uitgangspunten van de grondexploitaties. Vanwege de roerige tijd waarin wij ons bevinden, en de hieraan gerelateerde kostenstijgingen, is bij de actualisatie ook een resultaatwaarschuwing afgegeven richting de gemeenteraad.

Managementsamenvatting |

Onderwerp

Interne beheersing | Fraude

Boodschap

Frauderisico's bij de jaarrekeningcontrole

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij de gemeenteraad en het college. Deze verantwoordelijkheid betreft ook het onderhouden van een zodanige interne beheersing om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder dat deze afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Ten tijde van de interim-controle hebben wij geconstateerd dat de gemeente de frauderisicoanalyse voor 2022 heeft geactualiseerd. De actualisatie komt voort uit de jaarlijkse gesprekken welke de VIC-medewerkers voeren met de betreffende afdelingen. Hiermee wordt getracht om de frauderisicoanalyse zo actueel mogelijk te houden. In de frauderisicoanalyse zijn de frauderisico's beschreven, de bestaande beheersmaatregel en (indien van toepassing) het mogelijke restrisico. De frauderisicoanalyse is bij gemeente Heerenveen onderdeel van het thema FraudeBeheersing en – Bestrijding (FBB).

Wij hebben de frauderisicoanalyse doorgenomen en beoordeeld. Uit onze beoordeling volgen een aantal aanbevelingen welke kunnen bijdrage aan het verder verhogen van de kwaliteit van deze analyse. Wij raden u aan om onderstaande punten mee te nemen bij eerstvolgende actualisatie hiervan.

- Per frauderisico wegingsfactoren (kans en impact) toe te voegen, waarmee het inzicht in elk individueel risico wordt verhoogd.
- Het risico inzake verslaggevingsfraude separaat uit te werken. Dit risico is nu verweven in diverse andere risico's welke zijn uiteengezet, echter geniet het de voorkeur om dit risico separaat uit te werken.
- De geconstateerde bevindingen gelieerd aan fraude of de interne beheersing omtrent fraude te verwerken in de jaarlijkse actualisatie. Hierdoor blijkt duidelijk op welk boekjaar een bevinding betrekking heeft gehad en op welke wijze de gemeente hier opvolging aan heeft gegeven.

Wij zouden daarnaast graag met een afvaardiging van uw organisatie, de kernleden uit ons auditteam en een interne fraudespecialist een open fraudediscussie met u voeren om te brainstormen over de potentiële frauderisico's die zich kunnen voordoen en op welke wijze u hier als organisatie op inspeelt.

Onze controle is opgezet om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, maar richt zich niet specifiek op het ontdekken van fraude. Op basis van onze uitgevoerde interim-werkzaamheden hebben wij geen aanpassingen aangebracht in onze initiële frauderisicoanalyse die is opgenomen in onze controleaanpak.

Managementsamenvatting |

Onderwerp

Boodschap

Interne beheersing | Fraude (vervolg)

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie NBA een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Ter invulling van deze professioneel-kritische houding zal de accountant een inschatting moeten maken van de frauderisico's, zich een beeld moeten vormen van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en moeten bezien of deze maatregelen effectief zijn.

Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, zal de accountant dit moeten communiceren met, afhankelijk van de aard van de fraude, de direct leidinggevende, het college en, in sommige gevallen (fraude in de top van de organisatie) en wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, de gemeenteraad. Om hier invulling aan te geven hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam en met vertegenwoordigers van uw gemeente, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in relatie tot de jaarstukken en op preventieve maatregelen daarbij.

Om invulling te geven aan de eerdergenoemde verplichting hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in relatie tot de jaarstukken en op preventieve maatregelen daarbij. Daarnaast gaan wij bij de jaarrekeningcontrole zelfstandig werkzaamheden uitvoeren die erop gericht zijn om de eventuele gevolgen van het risico van het doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Hoewel wij, zoals hiervoor beschreven, een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude, merken wij op dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude.

Uitgebreide controleverklaring

In lijn met de toegenomen verwachtingen en de verhoogde aandacht vanuit het maatschappelijk verkeer voor onder andere fraude en continuïteit is het bij wettelijke controles vanaf boekjaar 2022 voor accountants verplicht om in de controleverklaring over onze controleaanpak ten aanzien van frauderisico's en continuïteit te rapporteren. Dit betekent dat er een sectie 'Controle-aanpak frauderisico's' en een sectie 'Controle-aanpak continuïteit' zal worden opgenomen in de controleverklaring bij de jaarrekening 2022 van gemeente Heerenveen. In deze sectie kunnen wij onder andere rapporteren over de geïdentificeerde risico's, verwijzingen naar eventuele toelichtingen in de jaarrekening, de uitgevoerde werkzaamheden, de uitkomst van de werkzaamheden en eventuele belangrijke waarnemingen met betrekking tot deze onderwerpen. De concept tekst van onze controleverklaring zal intern worden geconsulteerd zodat zorggedragen wordt voor een eenduidige formulering, daarnaast zullen wij deze tekst afstemmen met het management.

Managementsamenvatting |

Onderwerp

Boodschap

Interne beheersing | Overige aandachtspunten voor de jaarrekening 2022

Voor het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2022 benoemen wij op basis van de jaarrekeningcontrole 2021 en interim-controle 2022 de volgende specifieke aandachtspunten:

- Een toereikende onderbouwing van de waardering van het onderhanden werk (voorraad) inzake de grondexploitaties inclusief position papers. Specifiek aandachtspunt hierbij is een actuele onderbouwing van de voor 2023 e.v. verwachte inflatie/kostenindexatie.
- Onderbouwing van de voorzieningen inclusief een intern controleverslag (position paper) omtrent de interne toets van de waardering van de voorzieningen. Specifiek herijking van beheerplan voorziening groot onderhoud.
- Onderbouwing van de financiële impact inclusief een intern controleverslag (position paper), inzake verlofsparen en de te vormen voorziening.
- Onderbouwing van de toepassing notitie Lokale heffingen (belastingen, heffingen en rechten) in relatie tot de opbouw van het tarief rioolheffing en de toerekening aan de voorzieningen.
- Onderbouwing van de controle van Europees Aanbesteden, inclusief een toetsing van de volledigheid van de informatie a.d.h.v. het format en voorgeschreven analyse van Deloitte.
- Het mogelijk doorbreken van de interne beheersing door het management ('management override'), waarbij wij specifiek aandacht vragen voor de onderbouwing van de materiële schattingen in de jaarrekening (inclusief evaluatie van de in de jaarrekening 2021 opgenomen schattingen) en een toereikende autorisatie van en controle op memoriaalboekingen.
- Het aantal regelingen dat uw gemeente moet verantwoorden in de SiSa-bijlage neemt naar verwachting in 2022 verder toe. Het is belangrijk de interne controle op de getrouwe verantwoording in de SiSa-bijlage en de rechtmatigheid van de bestedingen tijdig uit te voeren en adequaat te documenteren.

Bijlagen

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

Inleiding

Bij de interim-controle 2022 hebben wij de interne beheersing onderzocht van de voor de jaarrekening relevante processen. Overall is de interne beheersing – vanuit de opdracht voor de jaarrekeningcontrole bezien – van voldoende niveau.

Voor enkele processen (vooral het vier-ogen principe sociaal domein) merken wij op dat reeds enkele jaren dezelfde aanbevelingen zijn gerapporteerd. Hoewel het opvolgen van deze bevindingen leidt tot een verbeterde interne beheersing kan het een keuze zijn om bepaalde (bedrijfs)risico's te accepteren. Wanneer dit het geval is adviseren wij deze keuzes expliciet te maken zodat betreffende aandachtspunten tot afwikkeling leiden. De detailbevindingen lichten wij in deze bijlage toe en hanteren wij de volgende status voor de bevindingen:

Status bevindingen:

- Nieuwe bevinding
- Aandachtspunt in het kader van de jaarrekeningcontrole
- Bevinding opgelost
- Eerder gerapporteerde bevinding; gedeeltelijk opgelost/opvolging onderhanden
- Eerder gerapporteerde bevinding; niet opgelost

Bijlage A – Bevindingen interim- controle

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze controle bevindingen. Van elke bevinding hebben wij geëvalueerd of deze bevinding 'significant' is voor onze controle. Een significante tekortkoming in de interne beheersing houdt in dat dit ofwel leidt tot een frauderisico ofwel tot een verhoogde kans op een materiële fout in de jaarrekening. Naast onderstaande bevindingen zijn er twee bevindingen die reeds de afgelopen vier jaren zijn gerapporteerd. Dit betreffen twee bevindingen waarvan de gemeente afgelopen jaren en huidig jaar heeft aangegeven geen opvolging te geven aan de daarmee samenhangende aanbevelingen. De gemeente is van mening dat bij de betreffende bevindingen voldoende sprake is van controle en de genoemde resterende risico's worden daarom laag ingeschat. Dit betreffen geen significante bevindingen, waardoor wij ons kunnen vinden in deze afweging. Voor de volledigheid hebben wij de betreffende bevindingen opgenomen in bijlage B.

Bevinding	Status 2022	Status 2021
1. Jeugdzorg - Functiescheiding rondom het wijzigen van het bankrekeningnummer wordt niet technisch afgedwongen (significant)		
2. Subsidies - Functiescheiding rondom het wijzigen van het bankrekeningnummer wordt niet technisch afgedwongen (significant)		N.v.t.
3. Memorialen - Controle memoriaalboekingen door afdelingshoofd is niet zichtbaar en niet afgedwongen (significant)		N.v.t.
4. Subsidies – Zichtbare controle op de toetsing van de subsidieaanvragen wordt niet consistent toegepast (niet significant)		
5. Tussenrekeningen – Periodieke beoordeling/controle van de tussenrekeningen wordt niet zichtbaar vastgelegd (niet significant)		
6. Investeringskredieten – Geen zichtbare monitoring/toekenningscontrole op investeringskredieten (niet significant)		
7. Uitkeringen – Geen zichtbare inhoudelijke toetsing op toewijzing van uitkeringen (niet significant)		
8. Jeugdzorg/Wmo – Geen zichtbare inhoudelijke toetsing op de toekenning van zorg en de voorzieningen (niet significant)		
9. Plaatselijke belasting en heffing – Autorisatie van de ingevoerde belastingtarieven wordt niet technisch afgedwongen (niet significant)		
10. Lonen en salarissen – Onjuiste pensioen grondslag gehanteerd (niet significant)		N.v.t.

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

1. Jeugdzorg - Functiescheiding rondom het wijzigen van het bankrekeningnummer wordt niet technisch afgedwongen (significant)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2021)

Voor het muteren van een bankrekeningnummer hebben wij ten tijde van de interim-controle 2021 geconstateerd dat een medewerker van de afdeling Jeugd & Gezin een Topdesk-ticket dient aan te vragen bij de functioneel beheerder. De functioneel beheerder verwerkt de mutatie, waarna de Topdesk-ticket retour wordt gestuurd naar de afdeling Jeugd & Gezin voor controle en akkoord. Wij hebben geconstateerd dat voorgaande controle en accordering niet technisch wordt afgedwongen in de applicatie MensCentraal PDC waardoor het risico ontstaat dat een bankrekeningnummer onjuist danwel onterecht wordt gewijzigd in de applicatie.

Significant risico

Het risico is aanwezig dat er onrechtmatige betalingen plaatsvinden vanuit de applicatie MensCentraal PDC.

Aanbeveling

Gelet op het belang van het hebben van toereikende functiescheiding in het wijzigingen van bankrekeningnummers bevelen wij aan:

- Om een wederzijdse controle (muteren en autorisatie) technisch af te dwingen in MensCentraal PDC.
- Om op basis van logging te identificeren welke users de bankrekeningnummers hebben gewijzigd en vervolgens hier een controle op uit te voeren.

Status 2022

Ten tijde van de interim-controle 2022 hebben wij vastgesteld dat de functionele beheerders nog de rechten hebben om bankrekeningnummers te muteren binnen de applicatie MensCentraal PDC. Hierdoor is vooralsnog geen technisch afgedwongen controle op de mutatie van bankrekeningnummers. Het is mogelijk dat de functionele beheerders zelfstandig het proces doorlopen.

Reactie management

De autorisatiematrix is in november 2021 opgeleverd. Binnen die matrix is de functioneel beheerder degene die het bankrekeningnummer kan wijzigen. Deze procedure is te volgen via loggen. Echter dit blijkt onvoldoende. Op basis van de aanbeveling gaan wij in 2023 inzetten op de wederzijdse controle (muteren en autorisatie) technisch af te dwingen en vervolgens controle in te richten op de logging.

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

2. Subsidies - Functiescheiding rondom het wijzigen van het bankrekeningnummer wordt niet technisch afgedwongen (significant)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2022)

In het boekjaar 2022 is het subsidievolgsysteem (van Gilde BT) in gebruik genomen. Hierdoor is tevens het betalingsproces inzake de subsidies gewijzigd. Voorheen vonden de betalingen van de subsidies plaats via het reguliere inkoop- en betalingsproces. Echter, wordt per heden de betaling geïnitieerd vanuit het subsidievolgsysteem. Voor het muteren van een bankrekeningnummer hebben wij ten tijde van de interim-controle 2022 geconstateerd dat een medewerker binnen het subsidieproces zelfstandig een mutatie kan doorvoeren. Hierbij wordt niet technisch afgedwongen dat de mutatie van het bankrekeningnummer door een andere functionaris geautoriseerd wordt. Hierdoor bestaat het risico dat een onjuist bankrekeningnummer wordt ingevoerd.

Significant risico

Het risico is aanwezig dat er onrechtmatige betalingen plaatsvinden.

Aanbeveling

Gelet op het belang van het hebben van toereikende functiescheiding in het wijzigingen van bankrekeningnummers bevelen wij aan:

- Om een wederzijdse controle (muteren en autorisatie) technisch af te dwingen in het subsidievolgsysteem (Gilde BT).
- Om op basis van logging te identificeren welke users de bankrekeningnummers hebben gewijzigd en vervolgens hier een controle op uit te voeren.

Reactie management

De functiescheiding wordt in die zin afgedwongen dat een tweede persoon betrokken is bij de doorvoering van de wijziging (waarvoor een organisatie een verzoek indient). Een verslag hiervan wordt opgenomen in Decos. Er wordt nog actie ondernomen op een technische functiescheiding in het subsidievolgsysteem.

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

3. Memorialen - Controle memoriaalboekingen door afdelingshoofd is niet zichtbaar en niet afgedwongen (significant)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2022)

Ten tijde van de interim-controle hebben wij vastgesteld dat alle medewerkers van de financiële administratie de bevoegdheid en mogelijkheid hebben om niet-gestandaardiseerde memoriaalboekingen te boeken in de financiële administratie. Binnen de financiële administratie is afgesproken (niet formeel vastgelegd) dat er geen memoriaalboekingen worden gemaakt zonder onderliggende/onderbouwende documentatie. Periodiek vindt overleg plaats tussen het afdelingshoofd en senior adviseur financiën over de boekingen en worden de memoriaalboekingen op hoofdlijnen besproken, voorgaand wordt niet zichtbaar vastgelegd. Op de memoriaalboeking vindt achteraf echter geen zichtbare autorisatie/controle plaats, dit wordt tevens technisch niet afgedwongen binnen de financiële administratie. Tot slot hebben wij vastgesteld dat zichtbare autorisatie voor boekingen groter dan € 10.000 door het afdelingshoofd niet meer wordt toegepast, voorgaande jaren was hier wel sprake van.

Significant risico

Het risico is aanwezig dat onjuiste of onterechte boekingen niet (tijdig) worden geïdentificeerd.

Aanbeveling

Wij bevelen aan om het proces rondom de controle van de niet-gestandaardiseerde memoriaalboekingen te formaliseren en zichtbaar de uitgevoerde controles door het afdelingshoofd vast te leggen. Daarnaast bevelen wij aan in Key2Financiën technisch in te regelen dat een niet-gestandaardiseerde boeking gefiatteerd moet worden door een tweede persoon. Voor de steekproef adviseren wij om risicogericht te beoordelen of een boeking gecontroleerd moet worden (waarbij bijvoorbeeld standaardoverboekingen van belastingen een minder risico vormen dan een incidentele boeking).

Reactie management

De aanbevelingen worden meegenomen bij de actualisatie van de financiële verordening en de onderliggende budgethoudersregeling (verwachting eerste kwartaal 2023). Tijdens de actualisatie wordt gezien of autorisatie door het afdelingshoofd, gezien het geringe risico en de afweging van nut- en noodzaak van autorisatie, nog gewenst is.

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

4. Subsidies – Zichtbare controle op de toetsing van de subsidieaanvragen wordt niet consistent toegepast (niet significant)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2019)

De aanvraag voor een subsidietoekenning c.q. vaststelling dient te worden getoetst aan de subsidieverordening. De subsidies worden middels een checklist zichtbaar getoetst aan de subsidieverordening. Vervolgens voert de subsidie-coördinator een steekproefsgewijze (1 op 10) eindcontrole uit of de checklist juist en volledig is ingevuld. Hiermee stelt de subsidie-coördinator vast of de subsidieverstreking rechtmatig heeft plaatsgevonden. Wij hebben niet kunnen vaststellen dat de steekproefsgewijze controle op de structurele subsidie heeft plaatsgevonden, aangezien deze niet (in alle gevallen) zichtbaar wordt gedocumenteerd.

Risico

Het risico bestaat dat een subsidie onrechtmatig wordt toegekend en/of vastgesteld omdat niet is vastgesteld dat is getoetst aan de subsidieverordening.

Aanbeveling

Wij bevelen aan om in het subsidievolgsysteem de inhoudelijk toetsing zichtbaar te implementeren waarbij rekening wordt gehouden met het technisch afdwingen van de toetsing.

Status 2022

Ten tijde van de interim-controle 2022 hebben wij vastgesteld dat het subsidievolgsysteem (van Gilde BT) in gebruik is genomen voor de jaarlijkse subsidieaanvragen. Daarnaast heeft de gemeente een externe partij ingehuurd om de controles binnen het subsidieproces te professionaliseren en de kwaliteit te verbeteren. De gemeente heeft de ambitie om o.a. de volgende verbeterstappen in te voeren t.a.v. de toetsing van subsidieaanvragen:

- Alle subsidieaanvragen worden zichtbaar getoetst door een zestal vragen af te wikkelen binnen het subsidievolgsysteem.
- Bij de finale autorisatie, in veel gevallen door het afdelingshoofd, zal specifiek worden bevestigd dat een inhoudelijke toetsing heeft plaatsgevonden door de diverse functionarissen.
- De vragen en benodigde autorisatie worden technisch afgedwongen binnen het subsidievolgsysteem.

Ten tijde van de interim-controle 2022 hebben wij vastgesteld dat bovenstaande verbeterstappen nog niet zijn geïmplementeerd, wij hebben begrepen dat de implementatie onderhanden is.

Reactie management

De implementatie hiervan volgt begin 2023.

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

5. Tussenrekeningen – Periodieke beoordeling/controle van de tussenrekeningen wordt niet zichtbaar vastgelegd (niet significant)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2020)

Tussenrekeningen worden periodiek (per kwartaal) gecontroleerd door de Senior adviseurs Financiën & Control en/of de Senior medewerker Financiën & Control. De controle van de tussenrekeningen ziet toe op het controleren of een positie al is geboekt in de financiële administratie en verwerkt dient te worden op de tussenrekening. Verder wordt beoordeeld of de positie nog gerealiseerd kan worden aan de hand van onderliggende documentatie/verwachtingen. De medewerkers hanteren geen vast format, maar bepalen zelf hoe de controle wordt uitgevoerd en wat er gecontroleerd wordt. De periodieke controle niet wordt vastgelegd.

Risico

Het risico bestaat dat de opgestelde tussentijdse rapportages niet juist danwel volledig zijn, omdat de afwegingen van het beoordelen en opschonen van de tussenrekeningen niet zichtbaar zijn.

Aanbeveling

Wij adviseren de gemeente om de periodieke controle op de tussenrekeningen onderbouwd vast te leggen. Door de periodieke controle vast te leggen aan de hand van een checklist kan de gemeente waarborgen dat alle controles hebben plaatsgevonden en alle verplichtingen zijn opgenomen.

Status 2022

De gemeente heeft voorgaand jaar aangegeven de aanbeveling op te pakken en het proces van tussenrekeningen meer (zichtbaar) beheersmatig in te richten en te implementeren in 2022. Ten tijde van de interim-controle hebben wij echter geconstateerd dat de opvolging van de aanbeveling nog niet is gerealiseerd en onderhanden is. In verband met tijdsgebrek heeft de gemeente dit nog niet gerealiseerd in 2022. Ten behoeve van de jaarrekening 2022 heeft de gemeente aangegeven de beoordeling/controle zichtbaar vast te leggen. De gemeente heeft daarnaast aangegeven de periodieke beoordeling/controle van tussenrekeningen in 2023 te formaliseren en implementeren.

Reactie management

Naar verwachting wordt de periodieke beoordeling en controle van de tussenrekeningen geformaliseerd in 2023.

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

6. Investeringskredieten – Geen zichtbare monitoring/toekenningscontrole op investeringskredieten (niet significant)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2019)

Toewijzing van investeringsfacturen aan een activum/investeringskrediet vindt plaats door een financieel medewerker en goedkeuring door de verantwoordelijke budgethouder. Het is de verantwoordelijkheid van de budgethouder dat de kosten op het juiste krediet worden verantwoord. Bij het opmaken van de verzamelbesluiten, viermaal per jaar, beoordeelt de gemeente de investeringskredieten op mogelijke overschrijdingen. Door middel van de verzamelbesluiten worden de afwijkingen voorgelegd aan de raad. De financieel consultants controleren globaal of de kosten op de juiste grootboeken/kredieten zijn geboekt, maar hier is geen formeel proces voor.

Risico

Door het ontbreken van een (zichtbare) controle ontstaat het risico dat onrechtmatige (over)boekingen plaatsvinden inzake investeringskredieten.

Aanbeveling

Wij adviseren de gemeente periodiek, bijvoorbeeld eens per kwartaal, een zichtbare steekproefsgewijze controle uit te voeren op de verantwoorde investeringen op de kredieten. Bij deze controle dient de gemeente vast te stellen dat de kosten op het juiste krediet zijn verantwoord. Hierbij heeft een risicogerichte aanpak de voorkeur waarbij de focus ligt op kredieten van budgethouders die meerdere kredieten beheren.

Status 2022

Ten tijde van de interim-controle 2022 hebben wij vastgesteld dat het proces inzake de aanvraag van investeringskredieten is geformaliseerd. Daarnaast hebben wij vastgesteld dat de gemeente halfjaarlijks een controle uitvoert op de juiste verantwoording op de investeringskredieten en mogelijke overschrijdingen. Om binnen de controle van de investeringskredieten nog een extra kwaliteitsslag te maken bevelen wij om bij eventuele bevindingen de steekproef uit te breiden en de kennis van de voorgaande controle mee te nemen voor een risicogerichte selectie.

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

7. Uitkeringen – Geen zichtbare inhoudelijke toetsing op toewijzing van uitkeringen (niet significant)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2017)

Wij hebben geconstateerd dat er geen zichtbare inhoudelijke toetsing plaatsvindt op de (rechtmatige) toekenning van de uitkeringen (participatiewet). De gemeente voert wel periodieke verbijzonderde interne controle uit om vast te stellen of de verstrekkingen juist en rechtmatig hebben plaatsgevonden. Deze werkzaamheden betreffen echter een toetsing achteraf.

Risico

Uw organisatie loopt hiermee het risico dat de uitkeringen onrechtmatig worden verstrekt

Aanbeveling

Wij adviseren de gemeente om in het proces een collegiale toetsing op de toekenning van de uitkeringen in te voeren, zodat in de lijn gewaarborgd wordt dat uitkeringen en zorgvoorzieningen rechtmatig worden verstrekt.

Zolang bovenstaande aanbeveling nog niet is verwerkt in de lijn adviseren wij u om toekenningen (steekproefsgewijs) zichtbaar collegiaal te laten toetsen. Indien bevindingen voortkomen uit de collegiale toetsing adviseren wij om de frequentie van collegiale toetsing te verhogen.

Status 2022

Met de invoering van de kwaliteitstoetsing in 2022 heeft de gemeente voorgaand jaar aangegeven in 2022 opvolging te geven aan deze bevinding en collegiale toetsing in het proces te implementeren. Op basis van onze werkzaamheden ten tijde van de jaarrekeningcontrole van vorig jaar en de huidige interim-controle hebben wij geconstateerd dat de opvolging van de aanbevelingen niet zijn gerealiseerd. Hiermee wordt vooralsnog geen vier-ogen principe gehanteerd voor de daadwerkelijke toewijzing van uitkeringen. Binnen de lijn wordt momenteel wel periodiek achteraf een controle uitgevoerd inzake de controle op rechtmatige verstrekkingen. Echter, wordt hiermee het risico niet in voldoende mate afgedekt, gezien de toekenning dan reeds heeft plaatsgevonden. Op dit moment heeft de gemeente een tweetal projecten opgestart waarin de toepassing van het vier-ogen principe een belangrijk onderdeel betreft. Middels deze projecten heeft de gemeente prioriteit gegeven en wordt implementatie in het eerste kwartaal van 2023 gerealiseerd.

Reactie management

Een vervolgstap van het kwaliteitsplan MO 2022 is dat we gedurende het komende jaar collegiale toetsing borgen in de aanvraagprocessen. Passend bij een hybride kwaliteitsplan MO en het werken vanuit de bedoeling. Daartoe zijn wij in november 2022 gestart met een pilot collegiale toetsing bij de aanvragen levensonderhoud. De resultaten daarvan worden meegenomen in de vervolgstappen, waardoor er in 2023 een groeimodel ontstaat voor het brede sociaal domein.

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

8. Jeugdzorg/Wmo – Geen zichtbare inhoudelijke toetsing op de toekenning van zorg en de voorzieningen (niet significant)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2017)

Wij hebben geconstateerd dat er geen zichtbare inhoudelijke toetsing plaatsvindt op de (rechtmatige) toekenning van de zorg en/of voorzieningen (Jeugdzorg en Wmo). De gemeente voert wel periodieke verbijzonderde interne controle uit om vast te stellen of de verstrekkingen juist en rechtmatig hebben plaatsgevonden. Deze werkzaamheden betreffen echter een toetsing achteraf.

Risico

Uw organisatie loopt hiermee het risico dat de zorg en/of voorzieningen onrechtmatig worden verstrekt.

Aanbeveling

Wij adviseren de gemeente om in het proces een collegiale toetsing op de toekenning in te voeren, zodat in de lijn gewaarborgd wordt dat de zorgvoorzieningen rechtmatig worden verstrekt.

Zolang bovenstaande aanbeveling nog niet is verwerkt in de lijn adviseren wij u om toekenningen (steekproefsgewijs) zichtbaar collegiaal te laten toetsen. Indien bevindingen voortkomen uit de collegiale toetsing adviseren wij om de frequentie van collegiale toetsing te verhogen.

Status 2022

Met de invoering van de kwaliteitstoetsing in 2022 heeft de gemeente voorgaand jaar aangegeven in 2022 opvolging te geven aan deze bevinding en collegiale toetsing in het proces te implementeren. Op basis van onze werkzaamheden ten tijde van de jaarrekeningcontrole van vorig jaar en de huidige interim-controle hebben wij geconstateerd dat de opvolging van de aanbevelingen niet zijn gerealiseerd. Hiermee wordt vooralsnog geen vier-ogen principe gehanteerd voor de daadwerkelijke toekenning van zorg en de voorzieningen. Binnen de lijn wordt momenteel wel periodiek achteraf een controle uitgevoerd inzake de controle op rechtmatige verstrekkingen. Echter, wordt hiermee het risico niet in voldoende mate afgedekt, gezien de toekenning dan reeds heeft plaatsgevonden. Op dit moment heeft de gemeente een tweetal projecten opgestart waarin de toepassing van het vier-ogen principe een belangrijk onderdeel betreft. Middels deze projecten heeft de gemeente prioriteit gegeven en wordt implementatie in het eerste kwartaal van 2023 gerealiseerd.

Reactie management

Een vervolgstap van het kwaliteitsplan MO 2022 is dat we gedurende het komende jaar collegiale toetsing borgen in de aanvraagprocessen. Passend bij een hybride kwaliteitsplan MO en het werken vanuit de bedoeling. Daartoe zijn wij in november 2022 gestart met een pilot collegiale toetsing bij de aanvragen levensonderhoud. De resultaten daarvan worden meegenomen in de vervolgstappen, waardoor er in 2023 een groeimodel ontstaat voor het brede sociaal domein.

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

9. Plaatselijke belasting en heffing – Autorisatie van de ingevoerde belastingtarieven wordt niet technisch afgedwongen (niet significant)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2021)

Jaarlijks worden de belastingtarieven, zoals vastgesteld door de gemeenteraad, ingevoerd in de belastingapplicatie (VRiS). De tarieven worden ingevoerd door een medewerker belastingen en de invoer wordt gecontroleerd (gelocked) door een tweede functionaris (coördinator belastingen). Ten tijde van de interim-controle hebben wij geconstateerd dat de invoer en controle (vier-ogen principe) op een hardcopy document zichtbaar wordt gemaakt aan de hand van 'vinkjes' bij de betreffende tarieven. De collegiale controle wordt echter niet technisch afgedwongen in VRiS en de medewerkers hebben de mogelijkheid om de tarieven tussentijds (tot het moment dat de eerste aanslag gemaakt wordt) aan te passen. In het eerste kwartaal vindt wel een controle achteraf plaats door de VIC, waarbij onder andere aandacht is voor de juiste toepassing van de belastingtarieven.

Risico

Uw organisatie loopt hiermee het risico dat na controle van de belastingtarieven deze onrechtmatig worden aangepast en dat de tarieven hierdoor niet aansluiten met de vastgestelde belastingverordeningen.

Aanbeveling

Wij adviseren de gemeente om het vier-ogen principe technisch af te dwingen in de belastingapplicatie VRiS. Op deze wijze wordt in de applicatie gewaarborgd dat de ingevoerde tarieven gecontroleerd en geautoriseerd worden.

Status 2022

Ten tijden van de interim-controle 2022 hebben wij vastgesteld dat de bevinding nog steeds van toepassing is. De gemeente heeft voorgaand jaar de vraag neergelegd bij de softwareleverancier. Echter, heeft de softwareleverancier hier nog geen uitsluitsel over kunnen geven richting de gemeente. Het geniet onze voorkeur dat de gemeente prioritering geeft aan de afstemming met de softwareleverancier en hier actief op monitort.

Reactie management

We zijn hierbij actief richting onze leverancier en er wordt aan gewerkt door de leverancier van VRiS. Het is nu mogelijk om de gebruiker te locken per belastingjaar en per tariefsoort met de lockdatum. Het is nog niet geheel zoals we zouden willen, maar dit is al wel een verbetering. We willen graag naar een systeem waarbij de autorisaties voor het invoeren en het fiatteren gescheiden worden. Wel is op deze manier het locken (vastleggen van tarieven) beter inzichtelijk en kan worden gecontroleerd op welk moment de tarieven zijn gelocked.

Bijlage A – Bevindingen interim-controle 2022

10. Lonen en salarissen - Onjuiste pensioen grondslag (niet significant)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2022)

Ten tijde van de interim-controle hebben wij geconstateerd dat de pensioen grondslag onjuist is berekend bij een indienst getreden functionaris. Naar aanleiding van voorgaande bevindingen heeft uw gemeente geconstateerd dat voor de gehele organisatie de pensioen grondslag onjuist is verwerkt. De onjuiste grondslag is tot gekomen door een vervroegde uitbetaling van de bruto pensioengevend eenmalige uitkering conform het principeakkoord van de CAO van gemeenten. De gemeente heeft hiervoor, in samenspraak met de software leverancier, een separate uitbetalingscode aangemaakt in haar salarisapplicatie. Echter heeft dit geleid tot een te hoge berekening van de pensioengrondslagen. Dit geldt ook voor de functionarissen die in 2022 in dienst zijn getreden bij de gemeente, ondanks dat zij de uitkering niet hebben ontvangen. De gemeente heeft in november een correctie doorgevoerd op de pensioen grondslag voor alle betrokken functionarissen, waarbij een terugbetaling plaatsvindt van teveel ingehouden pensioen premie.

Vanuit bovenstaande bevinding blijkt dat het vier-ogen principe binnen het mutatieproces van de stamgegevens niet op een juiste wijze heeft gewerkt.

Risico

Uw organisatie loopt hiermee het risico dat de inhouding van de pensioenpremies te hoog is en de lasten inzake lonen en salarissen onjuist zijn verantwoord en afgedragen.

Aanbeveling

Wij adviseren de gemeente om bij de controle van de stamgegevens specifiek aandacht te besteden aan de pensioen grondslag en de collegiale controle op de stamgegevens zichtbaar vast te leggen met onderliggende brondocumentatie. Daarnaast is het raadzaam om de separate uitbetalingscode te deactiveren binnen de salarisapplicatie.

Reactie management

Direct na constatering is actie genomen tot herstel. Hiernaast is een extra controle ingesteld bij invoering van nieuwe beleid/nieuwe regeling door een tweede paar ogen. Daarnaast wordt een zware upgrade van de processen doorgevoerd en in het systeem van ADP. De conclusie is dat verloop van medewerkers en een basis die aan revisie toe is, hebben geleid tot deze fouten. Voor het eind van Q2 2023 moet er een grote upgrade/hernieuwde implementatie van ADP zijn. Daarnaast gaan we de processen opnieuw beschrijven en bewaken.

Bijlage B – Bevindingen zonder opvolging

1. Aanbestedingen - Geen interne controles in het aanbestedingsproces

Observatie

De inkoop is in de gemeente Heerenveen decentraal georganiseerd. Elk team is verantwoordelijk voor de organisatie van de eigen inkopen en aanbestedingen. Leidend in de inkopen is het mandaatbesluit dat hierover gaat. Bij een inkoop boven € 40.000 dient door de inkoopende partij een melding gemaakt te worden bij de inkoopadviseurs. Dit wordt echter niet technisch afgedwongen. Door de inkoopadviseur wordt éénmaal per jaar ten tijde van de jaarrekeningcontrole een analyse gemaakt op crediteureniveau en wordt de rechtmatigheid van de aanbesteding getoetst.

Ook maakt de gemeente gebruik van een contractenregister (Octopus)/aanbestedingskalender en worden de inkopen periodiek beoordeeld op de aanmelding daarvan bij de inkoopadviseurs. Indien dit niet het geval is, worden de verantwoordelijke afdelingen hierop aangesproken. Echter dit betreft een toets achteraf, welke niet in het proces zelf is ingericht.

Risico

De gemeente loopt het risico dat aanbestedingen niet voldoen aan (Europese) wet- en regelgeving.

Aanbeveling

Wij adviseren u om de volgende maatregelen toe te voegen aan de bestaande beheersing:

1. Het uitvoeren van een tussentijdse analyse op alle inkopen > € 40.000 en/of deze gemeld zijn bij de inkoopadviseurs; deze analyse dient maandelijks uitgevoerd te worden, zodat tijdig bijgestuurd kan worden.
2. Het technisch afdwingen van het gebruik van een inkoopformulier alvorens de inkopen plaatsvinden.

Indien uw gemeente bovenstaande aanbevelingen implementeert verkleint uw gemeente het risico op onrechtmatigheden en is de gemeente meer 'in control'. Onze werkzaamheden kunnen wij vervolgens ook hierop aansluiten. Meer controle in het proces dan een controle achteraf.

Reactie management voorgaande jaren

De controle is nu op hoofdlijnen geregeld door middel van inkoopprogramma's aan de voorkant en inkoopcontrol aan de achterkant. Het door de accountant genoemde risico zit dan ook in de marges. Dit is een voor de Heerenveense situatie passende controle

Bijlage B – Bevindingen zonder opvolging

2. Lonen & Salarissen - Onvoldoende zichtbare controle op de aanlevering door ADP voor betaling van salarissen

Observatie

Bij dit proces hebben wij 2 opmerkingen geconstateerd:

1. De eerste opmerking betreft de ingerichte controles op mutaties. Dit betreft een wederzijdse controle door medewerkers van de salarisadministratie. Deze controles worden niet technisch afgedwongen, en zijn daarmee niet geheel sluitend.
2. De tweede opmerking betreft de steekproefsgewijze controle op de betaaladvieslijst. Het is nu niet zichtbaar wie welke onderdelen specifiek heeft gecontroleerd aan de hand van welke informatie.

Risico

Het risico bestaat dat de verwerking van de mutaties niet juist of volledig plaatsvindt, waardoor de lonen en salarissen onjuist worden uitbetaald.

Aanbeveling

Gelet op het belang van het hebben van een adequaat georganiseerd personeelsinformatiesysteem, bevelen wij aan:

1. Om bij uw salarisverwerker maandelijks een mutatieverslag of standenregister op te vragen, waarop alle mutaties ten opzichte van de vorige periode zichtbaar zijn. Aan de hand van dit mutatieverslag of standenregister en de door u ingediende mutatieformulieren kan de medewerker een volledige controle uitvoeren op de juiste en volledige verwerking van de mutaties.
2. Wij adviseren u tevens om de maandelijkse betaalopdrachten van ADP zichtbaar steekproefsgewijs te controleren zodat duidelijk is wie welke onderdelen heeft gecontroleerd aan de hand van welke informatie.
3. Het technisch afdwingen van de ingerichte wederzijdse controles door de medewerkers van de salarisadministratie.

Indien uw gemeente bovenstaande aanbevelingen implementeert verkleint uw gemeente het risico op onjuistheden in de lonen en salarissen en is de gemeente meer 'in control'. Ook onze werkzaamheden kunnen wij vervolgens hierop aansluiten. Meer controle in het proces dan achteraf.

Reactie management voorgaande jaren en 2022

Het proces personele kosten is de afgelopen jaren sterk verbeterd. Om volledige sluitendheid te bereiken, zijn onevenredig extra inspanningen nodig die niet in verhouding staan tot het risico. De huidige werkwijze is vooralsnog een voor de Heerenveense situatie passende controle. In het kader van het project "Optimalisatie HR processen" zullen we echter de aanbevelingen opnieuw in overweging nemen.

Aanvullende reactie 2022:

Door de upgrade van ADP worden alle werkprocessen doorgelicht.

Bijlage C – Bevindingen vanuit IT (1/7)

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen ten aanzien van de IT-omgeving. In bijlage C worden bevindingen nader toegelicht

Bevinding	Status 2022	Status 2021
1. User acces review – Periodieke gebruikersreview wordt niet uitgevoerd (WindowsAD)		
2. User acces review – Periodieke gebruikersreview wordt niet uitgevoerd (MensCentraal PDC)		
3. User acces review – De accounts welke rechten hebben tot de database zijn geen onderdeel van de periodieke gebruikersreview (Key2Financiën en Suite)		
4. User authentication/Privileged Access – Aanwezigheid niet-naamsgebonden (generieke) accounts in database (Key2Financiën en Suite)		
5. Software supplier – De gemeente is niet in bezit van ISAE 3402 type II verklaring van softwareleverancier Lost Lemon (MensCentraal PDC)		
6. Change management – Geen zichtbare vastlegging van testen inzake updates, patches en versies applicatie (MensCentraal PDC)		
7. User authentication – Nadere aanscherping van wachtwoordinstellingen is mogelijk (Windows AD, Key2Financiën en MensCentraal PDC)		
8. Terminated/transferred users – Toegangsrechten worden bij uitdiensttreding niet tijdig ontnomen (Key2Financiën en MensCentraal PDC)		N.v.t.

Bijlage C – Bevindingen IT-omgeving (2/7)

1. User acces review - Periodieke gebruikersreview wordt niet uitgevoerd (WindowsAD)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2021)

Wij hebben geconstateerd dat er geen periodieke gebruikersreview wordt verricht op de WindowsAD accounts. Er is weliswaar sprake van een koppeling tussen UMRA en ADP, maar deze koppeling is geen waarborg voor het adequaat toekennen van de juiste rechten. Als gevolg van voorgenoemde heeft de gemeente geen (detective) beheersingsmaatregelen geïmplementeerd om de juistheid van de toegekende rechten v.w.b. WindowsAD te waarborgen.

Risico

Het risico is aanwezig dat onterecht accounts open blijven, waardoor hier mogelijk onterecht mutaties op plaats kunnen vinden.

Aanbeveling

Wij bevelen aan om een periodieke gebruikersreview uit te voeren en zichtbaar vast te leggen.

Status 2022

Ten tijde van de interim-controle hebben wij vastgesteld dat de bevinding nog van toepassing is. De gemeente is bezig met vervanging van UMRA, vervolgens zal worden gekeken naar een bredere autorisatiematrix.

Reactie management

Voor het beheer van onder meer de Active Directory wordt de bestaande digitale oplossing (UMRA) vervangen, de aanbesteding daarvoor is voor elkaar. De implementatie van de nieuwe oplossing wordt uitgevoerd in 2023.

2. User acces review - Periodieke gebruikersreview wordt niet uitgevoerd (WindowsAD)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2021)

Wij hebben geconstateerd dat er ultimo 2021 geen gebruikersreview is verricht op de accounts in PDC. Het gevolg van voorgenoemde is dat er een detective interne beheersingsmaatregel ontbreekt op de gebruikers met toegangsrechten tot PDC. Wij bevelen aan om een periodieke gebruikersreview uit te voeren en zichtbaar vast te leggen.

Risico

Het risico is aanwezig dat onterecht accounts open blijven, waardoor hier mogelijk onterecht mutaties op plaats kunnen vinden.

Aanbeveling

Wij bevelen aan om een periodieke gebruikersreview uit te voeren en zichtbaar vast te leggen.

Status 2022

Ten tijde van de interim-controle hebben wij vastgesteld dat de aanbeveling is opgevolgd.

Bijlage C – Bevindingen IT-omgeving (3/7)

3. User acces review - De accounts welke rechten hebben tot de database zijn geen onderdeel van de periodieke gebruikersreview (Key2Financiën en Suite)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2021)

Wij hebben vastgesteld dat eenmaal per jaar een controle wordt verricht op de geïmplementeerde rechten en rollen in Key2Financiën en ieder kwartaal voor Suite. Wij hebben vastgesteld dat deze controle(s) zich expliciet richt op gebruikers met toegang tot de applicatie, waarbij accounts met rechten tot de database geen onderdeel zijn van de verrichte controle. Het gevolg hiervan is dat er een detective interne beheersingsmaatregel ontbreekt op de gebruikers met toegangsrechten tot de database.

Risico

Het risico is aanwezig dat er sprake is van gebruikers met toegangsrechten tot de database, waarbij deze functionarissen feitelijk geen recht (meer) hebben. Het voorgaande kan leiden niet-wenselijke mutaties op de database.

Aanbeveling

Wij bevelen aan om de periodieke controle eveneens uit te voeren op de accounts met rechten tot de database.

Status 2022

Ten tijde van de interim-controle hebben wij vastgesteld dat de bevinding nog van toepassing is voor zowel Key2Financiën en Suite.

Reactie management

Bij de inrichting van de User access review voor Key2Financiën waren database account niet meegenomen. Dit is hersteld en gebeurt vanaf 1 december. Bij de inrichting van de User access review voor Suite waren database account niet meegenomen. Dit is hersteld en gebeurt vanaf 1 december. Voor de Suite hoeven normale gebruikers geen database account en is het Windows account voldoende.

Bijlage C – Bevindingen IT-omgeving (4/7)

4. User authentication/Privileged Access – Aanwezigheid naamsgebonden (generieke) accounts in database (Key2Financiën en Suite)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2021)

Wij hebben geconstateerd dat er op de database van Key2Financiën en Suite sprake is van niet-naamsgebonden (generieke) accounts. Het voorgaande heeft tot gevolg dat verrichte werkzaamheden niet herleid kunnen worden naar specifiek 1 functionaris.

Risico

Het risico is aanwezig dat bij gebruik van deze accounts niet traceerbaar is welke persoon bepaalde wijzigingen heeft doorgevoerd en bestaat het risico dat anoniem onrechtmatige wijzigingen gemaakt worden.

Aanbeveling

Wij bevelen aan dat alle gebruikers een naamsgebonden account ontvangen met een afgeschermd wachtwoord, op deze wijze is het altijd herleidbaar welke functionaris bepaalde mutaties c.q. werkzaamheden heeft verricht

Status 2022

Ten tijde van de interim-controle hebben wij vastgesteld dat de bevinding nog van toepassing is voor zowel Key2Financiën en Suite.

Reactie management

Alle gebruikers hebben een herleidbaar account in de database. Voor de Suite Sociaal domein is een niet herleidbaar account nodig omdat dit een zogenaamd uniface account is. Uniface logt hiermee in om de database te benaderen. Gebruikers gebruiken dit account niet en weten het wachtwoord ook niet. Voor Key2Financiën worden 4 niet herleidbare accounts gebruikt voor het beheer van de websites, het beheer van Cognos rapportages, voor installaties en autorisaties binnen applicaties. De wachtwoorden zijn via Thycotic beveiligd. Bij Key2Financiën bleken 3 niet-naam gebonden accounts voor de accountant aanwezig te zijn deze zijn verwijderd en zullen in de ronde van december niet meer actief zijn.

Bijlage C – Bevindingen IT-omgeving (5/7)

5. Software supplier – De gemeente is niet in bezit van ISAE 3402 type II verklaring van softwareleverancier Lost Lemon (MensCentraal PDC)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2021)

Wij hebben vastgesteld dat de gemeente een deel van de interne beheersing rondom de applicatie PDC heeft belegd bij c.q. uitbesteed aan softwareleverancier Lost Lemon. Wij hebben geconstateerd dat de organisatie wel een ISAE 3402 type II rapportage heeft, maar de gemeente heeft deze niet in het bezit waardoor de gemeente geen zicht heeft op de inhoud van deze rapportage en eventuele gerapporteerde bevindingen.

Risico

De gemeente heeft als gevolg van voorgenoemde onvoldoende zicht op de opzet, het bestaan en de effectieve werking van de interne beheersingsmaatregelen (o.a. t.a.v. databasebeheer, wachtwoordenbeheer en change managementprocedures) als onderdeel van de dienstverlening door softwareleverancier Lost Lemon.

Aanbeveling

Wij bevelen aan om de rapportage bij de softwareleverancier Lost Lemon op te vragen en kennis te nemen van de inhoud van de rapportage en eventuele bevindingen.

Status 2022

Ten tijde van de interim-controle hebben wij vastgesteld dat de bevinding nog van toepassing is.

Reactie management

Eerder is al aangegeven dat de gemeente dit niet gaat doen omdat het geen wettelijke verplichting is.

6. Change management– Geen zichtbare vastlegging van testen inzake updates, patches en versies applicatie (MensCentraal PDC)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2021)

Wij hebben vastgesteld dat de softwareleverancier Lost Lemon (applicatie PDC) verantwoordelijk is voor het periodiek doorvoeren van updates/patches e.d. Hiervoor geldt dat de gemeente de mogelijkheid heeft en krijgt, voordat een update/patch wordt doorgevoerd, deze te testen. Wij hebben geconstateerd dat voorgaande gedurende 2021 niet heeft plaatsgevonden. Hierdoor heeft de gemeente gedurende 2021 geen interne beheersingsmaatregelen geïmplementeerd voor wat betreft het testen van wijzigingen voordat deze wijzigingen worden doorgevoerd.

Risico

Het risico bestaat dat onvoldoende zichtbaar is welke updates en testen zijn uitgevoerd

Aanbeveling

Wij bevelen aan vastleggingen te maken van alle testen inzake updates, patches en versies om te waarborgen dat inzichtelijk is welke testen zijn gedaan en wat de uitkomsten zijn.

Status 2022

Ten tijde van de interim-controle hebben wij vastgesteld dat de aanbeveling is opgevolgd.

Bijlage C – Bevindingen IT-omgeving (6/7)

7. User authentication– Nadere aanscherping van wachtwoordinstellingen is mogelijk (Windows AD, Key2Financiën en PDC Menscentraal)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2021)

Wij hebben vastgesteld dat voor Windows AD, Key2Financiën en PDC Menscentraal de wachtwoordinstellingen aangescherpt kunnen worden. In onderstaande tabel zijn de gewenste wachtwoordinstellingen opgenomen. Per applicatie is aangegeven of aan deze wachtwoordinstellingen wordt voldaan of nadere aanscherping mogelijk is om uw data beter te beveiligen tegen ongeautoriseerde toegang.

Onderwerp	Gewenste situatie	Windows AD	K2F	PDC
Wachtwoordinstelling, minimum aantal karakters	Minimaal 8 karakters	⚠	✅	✅
Wachtwoordcomplexiteit	Minimaal 1 speciaal teken	✅	⚠	✅
Wachtwoordhistorie	Minimaal 10 wachtwoorden	⚠	⚠	⚠
Lock-out procedures	Lock out na 5 pogingen	✅	✅	⚠
Geldigheidsduur wachtwoord	Maximaal 90 dagen	✅	✅	⚠

Status 2022

Ten tijde van de interim-controle hebben wij vastgesteld dat de bevinding nog van toepassing is, in onderstaande tabel is de status per 2022 opgenomen

Onderwerp	Gewenste situatie	Windows AD	K2F	PDC
Wachtwoordinstelling, minimum aantal karakters	Minimaal 8 karakters	✅	✅	✅
Wachtwoordcomplexiteit	Minimaal 1 speciaal teken	✅	⚠	✅
Wachtwoordhistorie	Minimaal 10 wachtwoorden	⚠	⚠	⚠
Lock-out procedures	Lock out na 5 pogingen	✅	✅	⚠
Geldigheidsduur wachtwoord	Maximaal 90 dagen	✅	✅	⚠

Reactie management

Wachtoordaanpassing in Windows AD staat in de planning voor aanpassing in het 1e kwartaal van 2023. De wachtwoordinstellingen voor Key2Financiën zijn inmiddels aangepast. De wachtwoordinstellingen voor PDC voldoen aan ISO27001/27002 en de BIO, het risico is in 2021 geaccepteerd. Dit komt omdat beide richtlijnen niks zeggen over de hoeveelheid dagen, echter is de regelgeving minder streng als het voorgestelde beleid van de accountant. Het gewenste beleid vanuit accountant, welke is opgenomen in ons nieuwe wachtwoordbeleid, wordt geïmplementeerd met behulp van SSO. Dit wordt in de eerste helft 2023 afgerond. Hiervoor zijn we afhankelijk van de leverancier.

Bijlage C – Bevindingen IT-omgeving (7/7)

8. Terminated / transferred users– Toegangsrechten worden bij uitdiensttreding niet tijdig ontnomen (Key2Financiën en MensCentraal PDC)

Bevinding (eerste jaar van observatie 2021)

Ten tijde van de interim-controle hebben wij vastgesteld dat de toegangsrechten bij een uitdiensttreding niet tijdig worden ontnomen in de applicatie Key2Financiën en MensCentraal PDC.

Risico

Het risico bestaat dat een functionaris na de uitdiensttredingsdatum nog toegang tot het systeem heeft en hierin niet-wenselijke mutaties doorvoert.

Aanbeveling

Wij bevelen aan om op de uitdiensttredingsdatum de toegangsrechten van de uitdienstreder te ontnemen.

Reactie management

Er zijn gebreken bekend bij het HR-uitdienst proces. Het project voor de vervanging van UMRA is gestart (zie ook reactie bij bevinding 1). Daarnaast is User Access Review ingericht zodat de proceseigenaar gebreken kan melden die vervolgens weggenomen kunnen worden.

Bijlage D - Reikwijdte van onze werkzaamheden

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel over de jaarrekening van 2022, teneinde vast te stellen dat deze een getrouw beeld geeft van de financiële positie van de gemeente Heerenveen, met inachtneming van de wettelijke bepalingen van het Besluit Begroting en Verantwoording.

Een jaarrekeningcontrole heeft niet als doel om enige zekerheid te geven over de kwaliteit van de interne organisatie. De controle bestaat uit een combinatie van controlewerkzaamheden, waaronder een risicoanalyse, analytische procedures, detailcontroles en voor zover mogelijk en efficiënt het testen van de interne beheersingsmaatregelen die zijn gerelateerd aan en relevant zijn voor de controle. Wij richten ons hierbij alleen op de interne controle-omgeving die relevant is voor onze oordeelsvorming over de jaarrekening.

De managementletter is gebaseerd op onze interim-controle als onderdeel van de jaarrekeningcontrole 2022. Volledigheidshalve merken wij op dat onze controlewerkzaamheden, analyse en evaluatie zijn uitgevoerd in het kader van de door uw gemeenteraad verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening 2022.

De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door ons als accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen nemen wij de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe en rechtmatige beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

De risico-inschattingen hebben niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing. Hierdoor is onze analyse en evaluatie beperkter dan deze zou zijn geweest in het kader van een opdracht tot het geven van een oordeel omtrent de opzet, het bestaan en de efficiency van de interne beheersing als geheel en bestrijkt deze daarom niet noodzakelijkerwijs alle in de interne organisatie vervatte tekortkomingen.

Daarnaast is onze controle niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Indien wij aangesteld zouden zijn om een fraudeonderzoek uit te voeren, zouden wij wellicht additionele bevindingen hebben geconstateerd en observaties hebben gerapporteerd dan die welke nu zijn opgenomen in de managementletter.

Bijlage E - Groeiende urgentie van een duurzame bedrijfsvoering

Als organisatie in de publieke sector heeft u belang bij het realiseren van een duurzame bedrijfsvoering. Niet alleen vanuit een voorbeeldfunctie, maar ook omdat het verschil maakt. Denk bijvoorbeeld aan beschikbaarheid van energie en arbeid en blijvende toegang tot de kapitaalmarkt. De impact van duurzame bedrijfsvoering wordt snel steeds groter en de vraag naar hoe organisaties omgaan met duurzaamheid wordt steeds urgenter.

Graag denken wij met u mee welke impact uw organisatie maakt op het gebied van duurzaamheid. Een belangrijk eerste inzicht is een integraal beeld van uw duurzaamheidsdoelstellingen en -activiteiten afgezet tegen relevante wet- en regelgeving. Hiermee loopt u voorop met dit maatschappelijk relevante thema en bent u in staat aansluiting te houden met de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) die vanaf 2024 in stappen verplicht wordt voor verschillende organisaties.

Achtergrond

Wereldwijd wordt gewerkt aan de 17 Sustainable Development Goals (SDGs). Landen hebben afspraken gemaakt zoals de Green Deal (EU-verband) en in Nederland zijn doelen vastgelegd in onder andere het Klimaatakkoord. Klimaat gerelateerde projecten en activiteiten hebben de aandacht, maar ook sociale en governance doelen maken onderdeel uit van duurzaamheid.

Impact op publieke organisaties

Gezien de grote urgentie op het gebied van duurzaamheid, is een belangrijke rol weggelegd voor publieke organisaties. Relevant is om inzicht te krijgen in de brede impact van duurzaamheid (en –verslaggeving) op uw organisatie en te identificeren welke risico's en kansen toezien op uw activiteiten. Belangrijk om te realiseren is dat gedegen duurzaamheidsverslaggeving een relatief lange voorbereidingstijd kent. Het rapporteren over duurzaamheid is voor veel organisaties nieuw en de grootste uitdaging ziet veelal toe op de beschikbaarheid van betrouwbare informatie, omdat de informatiesystemen vaak nog niet hierop zijn ingericht. Een goede tijdige voorbereiding, inclusief stakeholder- en materialiteitsanalyse is enorm belangrijk om klaar te zijn voor deze nieuwe maatschappelijke rol en deze vorm van verslaggeving. Wij adviseren u om in het jaarverslag 2023 aandacht te besteden aan dit onderwerp.

Wet- en regelgeving rond duurzaamheidsrapportage

In april 2021 heeft de Europese Commissie met een wetsvoorstel is de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) gepubliceerd, welke naar verwachting in 2022 zal worden aangenomen. Deze nieuwe richtlijn vervangt de huidige niet-financiële rapportagerichtlijn 'Non-Financial Reporting Directive (2014/95/EU) die momenteel verplicht is voor Organisaties van Openbaar Belang.

De CSRD is een richtlijn die ondernemingen verplicht te rapporteren over de milieu- en de sociale impact van hun bedrijfsactiviteiten. Nieuw ten opzichte van de bestaande richtlijn is dat er een verplichting ontstaat om deze informatie te laten toetsen, waarschijnlijk door de accountant of een andere assurance provider. Daarnaast worden ondernemingen verplicht substantieel meer te rapporteren over Ecologische-, Sociale- en Governance factoren.

Huidige reikwijdte verplichte duurzaamheidsverslaggeving

Ondernemingen die op dit moment onder de NFRD vallen, moeten vanaf 1 januari 2024 voldoen aan de CSRD. Vanaf 2025 volgen ondernemingen, die twee jaren op rij voldoen aan minimaal twee van de drie criteria: € 40 miljoen netto omzet, € 20 miljoen balanstotaal en/of 250 of meer medewerkers. Vanaf 2026 volgen kleinere ondernemingen. Alhoewel publieke organisaties (met uitzondering van rechtsvormen B.V. en N.V.) nog niet direct gerelateerd worden aan de CSRD is het vanuit de eerder genoemde urgentie van een duurzame bedrijfsvoering van belang aansluiting te vinden met de relevante wet- en regelgeving.

Onder Deloitte wordt verstaan één of meer van Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL” of “Deloitte Global”), haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten (tezamen, de “Deloitte-organisatie”). DTTL en haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten zijn juridisch gescheiden en onafhankelijke entiteiten, die elkaar niet kunnen verplichten of binden ten aanzien van derden. DTTL en iedere DTTL member firm en aan hen verbonden entiteiten zijn aansprakelijk voor hun eigen handelen en nalaten, en niet voor het handelen of nalaten van een andere entiteit. DTTL verleent geen diensten aan cliënten. Raadpleeg www.deloitte.com/about voor meer informatie.

Deloitte levert toonaangevende audit- en assurance-, belastingadvies- en juridische diensten, en diensten op het gebied van consulting, financial advisory, en risk advisory aan bijna 90% van de Fortune Global 500® en duizenden particuliere bedrijven. Onze professionals leveren meetbare en blijvende resultaten die het vertrouwen van het publiek in kapitaalmarkten helpen versterken, klanten in staat stellen te transformeren en bloeien, en de weg wijzen naar een sterkere economie, een meer rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld. Voortbouwend op haar meer dan 175-jarige geschiedenis, omvat het bereik van Deloitte meer dan 150 landen en gebieden. Ontdek hoe de meer dan 345.000 mensen van Deloitte wereldwijd een impact maken die ertoe doet op www.deloitte.com.

Deze communicatie bevat louter algemene informatie en noch DTTL, noch haar wereldwijde netwerk van member firms of aan hen verbonden entiteiten verleent door middel van deze communicatie professioneel advies of diensten. Voordat u een beslissing neemt of actie onderneemt die van invloed kan zijn op uw financiën of uw bedrijf, dient u een gekwalificeerde professionele adviseur te raadplegen. Geen enkele entiteit in de Deloitte-organisatie is verantwoordelijk voor enig verlies dat wordt geleden door een persoon die op deze communicatie vertrouwt.